

Makoisimmat naurut

Tämä novelli on poimittu vuoden 2008
julkaisemattomasta Nimettömät vuodet -kokoelmasta.

Keneltä: Matti-Olli Tarvainen (mattiolli_tarvainen@luukku.com)
Otsikko: Ihmeellinen tila

Namaste! Tämä sähköposti sai alkunsa erikoisesta sattumasta. Hain netistä tietoa ohjaajanero Tatista, kun eksyin yhden osuman kautta Teidän kotisivuillenne. Surffailin hetkisen sivustoillanne ja löysin sieltä vapaasti ladattavan PDF-muotoisen novellinne.

Minun täytyy ensi alkuun rehellisesti tunnustaa, etten lue koti-
maista kaunokirjallisuutta. Pidän sitä puisevana, ilottomana ja en-
nen muuta henkisesti yksiulotteisena. Koko taiteen kirjo latistuu
lopulta ontoksi sanahelinäksi ja kaavamaisiksi loppuratkaisuiksi.

Onneksi täällä osataan kirjoittaa dekkareita ja trillereitä. Jänni-
tysgenrestä nautin, koska se keskittyy toimintaan, tarinaan ja osaa
karttaa psykologisoinnin pettävää hetteikköä. Toki ihmissuhdeku-
vauksetkin kelpaavat minulle, jos kirjailija kykenee riisumaan ih-
misen paljaaksi älykkäällä ja syvällisellä tavalla. Aivoni eivät sula-
ta juuri ketään muuta kuin Anton Tšehovia. Hänpä vasta parjasi
niin köyhiä, rikkaita kuin keskiluokkaisia, laidasta laitaan, parjasi
myötätuntoisesti ja terävästi yhtä aikaa.

Luen kolme neljä uutuusdekkaria vuodessa ja kesälomalla mu-
tustelen hitaasti Tšehovin kultaisia novelleja. Tähän sisältyy koko
kirjallisuusorientoni.

Tällä kaikella yritän pohjustaa sitä, etten kykene arvostelemaan
novellianne objektiivisesti, korkeatasoiselle kritiikille asetettavia
laatuvaatimuksia noudattaen. Olen menettänyt kosketukseni mo-
derniin kaunokirjallisuuteen. Jos jotain voin paljastaa, niin sen, että

paikoin kielenne vaikutti vähän lapsenomaiselta ja käyttämäne rakenteet kömpelöiltä ja raskailta.

Asun pienellä, sisäänpäin lämpiävällä maalaispaikkakunnalla. Kirjallisuus ei täällä varsinaisesti kukoista, mitä nyt kansalaisopisto tarjoaa joka syksy luovan kirjoittamisen kurssinsa. Sitä vetää paikallinen kulttuuridespootti rouva Tuomila. Puhtaasta mielenkiinnosta annoin novellinne hänen luettavakseen. Kerroin, että tekstin oli suoltanut anonyymi ystäväni.

Rouva Tuomila reagoi novelliinne sangen voimakkaasti, suorastaan aggressiivisesti. Hän kuvasi päähenkilöä seuraavasti: ”yksinkertainen”, ”peräkammarin poika”, ”naivi”, ”hyväntahtoinen”, ”lievästi kehitysvammainen”, ”hahmotushäiriöinen”, ”estynyt”, ”rakkauden nälkäinen”. Hän kieltäytyi arvostelemasta itse novellia, koska oli sitä mieltä, että päähenkilöstä pitäisi muokata ”persoonallisempi” ja ”kiinnostavampi”. (Sivuhuomautuksena hän kyllä mainitsi teknisestä puolesta, että tekstissä oli liikaa svetisimejä, vanhanaikaisia sanoja ja kankeita rakenteita, niin kutsuttua ”kökökieltä”.)

Toivottavasti rouva Tuomilan lataama täyslaidallinen ei pahoittanut mieltänne. Käsittääkseni otatte kirjoittamisenne vakavasti, olette jo tottunut monenlaiseen kritiikkiin, pystytte sietämään sitä. Arvioisin Rouva Tuomilan reaktion luonnetta psykologiseksi, siksi se hämmästytti minua kovin. Mitä vaarallista tekstiinne sisältyi, mitä vastenmielistä päähenkilöstänne huokui? Miksi novellia ei sopinut edes arvostella, ennen kuin päähenkilöä olisi muutettu? Hän lähetti vastineensa sähköpostilla, lukaisin sen läpi ja soitin hänelle. Havaitsin, että aloimme melkein välittömästi nahistella. En saanut hänestä enempää irti.

Haluan mainita tästä kaikesta, koska omat tuntemukseni lainehitivat päinvastaisina. (Nyt tarkoitan pelkkää sisältöä, en muotoa.) Rouva Tuomilan ja minun näkemykset olivat kuin jin ja jang. Ensinnä, kuten jo kirjoitin, en koske kotimaiseen kaunokirjallisu-

teen. Onnistuin kaikesta huolimatta kahlaamaan tekstinne lävitse. En tiedä, mikä minua ajoi eteenpäin. Toiseksi, luulen, että ymmärsin novellinne äärimmäisen yksinkertaisen, pelkistetyn sanoman. Eivätkö kaikki ihmissuhteemme ole heijastusta omasta henkisestä tyhyydestämme? Tekstinne kautta palasin ajassa viisitoista vuotta taaksepäin, erääseen käsittämättömään oivallukseen.

Juuri sen vuoksi lähetin tämän sähköpostin. Yritän seuraavaksi omilla vajavaisilla kirjoitustaidoillani valottaa, minkä oivalluksen koin, miten päädyin siihen. Jos haluatte, voitte käyttää tekstiäni ja välähdystäni materiaalina jossain tulevassa novellissanne. Voitte jopa lainata tekstiäni suoraan, sellaisenaan, vaikka kokonaisuudessaan, jos niin mielite. Tähän annan täyden suostumukseni.

Sisäinen ääneni kertoo, että tämä vuorovaikutus riittää tällaisenaan. Jokin omituinen voima pani minut tutustumaan novelliinne, mistä kimposi tarve resiprookkiselle toimenpiteelle. Kaksi eri suuntiin kulkevaa katuja risteävät ja jatkavat omiin suuntiinsa; juuri risteys herättää mielenkiintomme, ei se mihin kadut jatkuvat.

Tämä tapahtui nuorena poikasena, kahdenkymmenen hujakoilla — siihen aikaan, kun ihminen näkee edessään kuvitelman suuresta ja mahtavasta elämästä.

Olin suorittanut siviilipalveluksen loppuun ja omasta mielestäni päässäni risteili älykkäitä, syvällisiä ja kiinnostavia ajatuksia. Ehkä juuri siksi olin hakenut lukemaan teoreettista filosofiaa Helsingin yliopistoon. Sain opiskelupaikan ja muutin Helsinkiin. (Myöhemmin minulle selvisi, ettei filosofia — siinä mielessä kuin sitä yliopistolla opetettiin — liipannut edes likeltä sitä, mitä olin alitajuisesti hakenut.)

Asuin kolmen hengen solussa. Ensimmäisenä opiskeluvuotena ni tutustuin ahkerasti uusiin ihmisiin ja tulin jo tietoiseksi ja-kaumasta humanistien ja luonnontieteilijöiden välillä. Kannatin täydellistä raittiutta, joten en viettänyt kuluttavaa iltaelämää. Kuin

luonnostaan mietteeni kiertyivät vapaa-aikana muutamiin peruskysymyksiin, joita en näyttänyt kykeneväni ratkaisemaan: miten rakkaus eroaa kiintymisestä ja rakastumisesta; liittyykö ajattelu mitenkään totuuteen; mitä tieteellisen maailmankuvan taakse kätkeytyy?

Kevätlukukauden päätyttyä palasin kotikaupunkiini vanhempieni luokse. Molemmat opettivat samalla ala-asteella ja viettivät suurimman osan kesälomastaan mökillä Kaskisissa. Käväisin mökillä vain muutamaan otteeseen, joten enimmälti vietin yksin aikaani tilavassa omakotitalossamme. Viikonloppuisin kutsuin opiskelutovereitani kylään.

Sinä kesänä rakastuin tulisesti. Tyttö työskenteli lounasravintolassa keittäjänä — välistä kassallakin. Hänellä oli lyhyet, vaaleat hiukset, kauniit, sopusuhtaiset, pehmeät kaaret; hän puhui vähän ja hihitteli, elehti, huudahteli, yskähteli, hymähteli sitäkin enemmän. Sillä tavalla hän ilmaisi itseään.

Tiedättehän Te sen tunteen, kun rakastuminen lyö täysin yli? Sitä pyöriskelee koko yön sängyssä, keho pukkaa lämpöä, hikoi-luttaa, kutittaa ja himokas olo säteilee aivoista eturauhaseen saakka. Vaikkei saisi nukuttua silmäystäkään, heti aamulla virkeä ja levoton olo valtaa elimistön. Kadulla tekee mieli ruveta puhumaan tuntemattomalle vastaan tulijalle rakkaastaan. Torin keskellä haluaa huutaa koko kaupungille: ”Rakastan, rakastan!”

Jokin häviävän pieni, mitätön seikka häiritsi minua; vähäpätöinen seikka, joka myöhemmin paisui valtaviin mittasuhteisiin.

Rakastuminen tuntui täysin fyysiseltä, biologiselta olotilalta. Siihen ei sisältynyt mitään henkistä. Ymmärrättekö? Se ei täyttänyt minua ääriäni myöten; se täytti vain kehoni. Jokin elementti, tila jäi sen ulkopuolelle, koskemattomana. Jokin tuntematon osa, joka kuului minuun.

Palasin saman kysymyksen pariin, jota olin talvella pohdiskellut. Miten rakkaus suhtautuu rakastumiseen, kiintymiseen, ystä-

vyyteen? Olin ymmälläni. Halusin selvittää rakkauden mysteerin juuriaan myöten. Rakastuminen ei tyydyttänyt minua, siitä puuttui jotain, liian paljon.

Olin esittänyt itselleni mahdottoman kysymyksen. Mieleni hiljeni. Näin jälkeempäin tarkasteltuna näen, että oikean kysymyksen esittäminen johti siihen, mihin sen piti johtaa — kun sopiva viehe on heitetty mereen, iso kala nappaa siihen.

Noin viikkoa myöhemmin, eräänä tiistaiamuna, heräsin omittuisessa mielentilassa. Nousin ylös sängystä, keho ja askelet tuntuivat pehmeiltä, lähes aineettomilta. Minut oli vallannut euforinen, humalan kaltainen olotila. Äänet kuuluivat voimakkaammin, värit näyttivät kirkkaammilta kuin koskaan. Kaikki sisäiset ongelmani olivat hävinneet taivaan tuuliin. Tunsin yhteyden johonkin mittaamattoman voimakkaaseen, elävään olentoon.

Katselin koko maailmaa ulkopuolelta käsin. Katselin omia aivojani ulkopuolelta. Tajuatteko? Täysin erilaatuinen energia oli täyttänyt organismini, se virtasi jostakin kehon ulkopuolelta. Olin oivaltanut sen energian, jonka perään olin haikaillut, jota olin koko ikäni kaivannut.

Tämä energian ilmenemismuoto oli puhdasta rakkautta; tämä energia täytti fyysisen ja henkisen puoleni, kun rakastuminen oli täyttänyt pelkän kehoni.

Ällistykseksi huomasi, että kaikki kysymykset, joita olin talven mittaan mietiskellyt, olivat ratkenneet. Edessäni ei näkynyt yhtä ainutta asiaa, jota en olisi ymmärtänyt. Olin saanut totuuden hypypysiini. Pitelin kädessäni totuuden kimmeltävää jalokiveä, joka loisti sähkövämpänä kuin mikään ihmisen luomus.

Minut valtasi halu raapustaa kirjeitä. Olin aika ajoin törmännyt yliopistolla erääseen tyttöön, jonka olin tuntenut jo lukiossa. Hän opiskeli luokanopettajaksi. Olimme kinastelleet muutamaan kertaan lounaskuppilassa rakkauden olemuksesta. Hän kuului niihin naisiin, joiden mielestä rakkauden lajit vaihtelivat: miehen ja naisen välinen rakkaus, äidin ja lapsen välinen rakkaus, ystävien välinen rakkaus... Hän muisti myös aina painottaa: ”Suru sisältyy rakkauteen.” Sen käsitin liittyvän johonkin menneeseen seurustelusuhteeseen.

”Rakas ystäväni Merja”, aloitin kirjeeni. ”Olen tässä aikana ratoksi pohdiskellut erinäisiä kysymyksiä ja oivalsin täysin uudenlaisen näkökulman meidän kevääseen aiheeseemme. Toivottavasti et pahastu, kun haluan jakaa kanssasi oivallukseni.

Aloitin kiintymyksestä. Me kiinnymme ihmisiin, tavaroihin, aatteisiin. Mihin itse asiassa kiinnymme, mikä on kiintymyksemme kohde? Emmekö kiinny luomaamme mielikuvaan, ajatukseen, tunteeseen? Kaksi ihmistä on aina erillisiä toisistaan; tämä on fyysisen maailman ilmeinen tosiasia. Kiintymyksellä ei siis ole todellisuusperustaa: kiintymys on aivojen luoma abstraktio.

Kun menetämme kiintymyksemme kohteen, suremme. Miksi me itkemme, mikä on surumme todellinen syy? Emmekö sure sitä, että joudumme luopumaan siitä, minkä omistimme, ja sillä hetkellä havaitsemme oman sisäisen tyhjyytemme? Suremme siis omaa itseämme, omaa tappiotamme; suru on itsesääliämme. Ja kun joku muu menettää jotain, suremme mukana, mutta myös silloin olemme yhteydessä omiin menetyksiimme.

Missä on siis kiintymystä, siellä on myös surua; ne kulkevat käsi kädessä. Ja koska emme tätä pysty ymmärtämään, sanomme: ’Suru on osa rakkautta.’

Entä mitä on rakastuminen, rakastumisen tunne? Eikö se ole fysiologinen reaktio? Eikö se ole osa biologista puoltamme? Keholla

on kyky tunnistaa geneettisesti sopiva vastapeluri — tämän keho ilmaisee rakastumisen tunteella. Rakastuminen on osa parinmuodostusmekanismia, osa viettijärjestelmäämme.

Mitä on ystävyys, siinä mielessä kuin sen tunnemme? Sisimmässämme koemme hirvittävää yksinäisyyttä, koemme olevamme yksin, erillään, vailla yhteyttä mihinkään. Ystävien kanssa unohdamme yksinäisyytemme. Ystävyys on keino paeta raastavaa yksinäisyyden kipua. Emme ole koskaan selvittäneet, miten tuo kipupiste on syntynyt sisällemme, miksi se on olemassa.

Onko rakkaudella mitään suhdetta tähän kaikkeen? Vai operoi-ko rakkaus täysin eri ulottuvuudessa?

Rakkaus ei ole kiintymystä, rakastumista, ystävyyttä. Rakkaus on sitä, mikä jää jäljelle, kun tajuamme, mitä se ei ole. Se on pientä, yksinkertaista ja sitä on oltava meidän sisällämme koko ajan. Se ei ole kosmista vaan mitä henkilökohtaisinta.

Se minkä löydämme toisen ihmisen kautta, ei ole rakkautta. Meidän sisällämme täytyy olla rakkautta koko ajan eikä vain silloin, kun olosuhteet ovat suotuisat. Tästä syntyy luova, kaunis elämä.”

Eräs toinen lukioystäväni oli muuttanut Jyväskylään opiskelemaan matematiikkaa. Hän kannatti kylmää älyä, materialismia. ”Ihminen polveutuu apinasta, fyysiset lainalaisuudet on todistettu, rakastuminen on osoitettu aivokemiaksi, miksi me mitään muuta uskoisimme?” hän järkeili. ”Kaikki lörpöttely ihmissuhteista, rakkaudesta, elämästä, Jumalasta, syvemmästä todellisuudesta joutaa roskakoppaan. Harhainen, tyhmä diletantti käy sitä keskustelua kuvitelmissaan, hattaroissaan, vailla tieteellisen ihmisen kykyä objektiivisuuteen.”

Olin vierailut hänen opiskelijaboksissaan muutamaan otteeseen; joka kerta iltamme olivat päättyneet ratkaisemattomiin näkemyseroihin, sanaharkkaan, tulehtuneeseen ilmapiiriin. Nyt kun totuuden kristallipallo loisti edessäni, päätin koettaa vielä kerran.

”Tervehdys Henri-veikkoseni! Yrittänyttä ei laiteta, vanha kansa tietää. Oivalsin jotain merkittävää ja haluan kokeilla kepillä jäätä, katsoa, josko vuorovaikutuksemme saisi tästä lisää puhtia, pääsisi eteenpäin.

Mihin tarvitsemme tieteellistä maailmankuvaa? Tarvitsemme sitä maailman selittämiseen, emme ymmärtämiseen. Selittäminen on teoretisointia, ymmärtäminen on suoraa toimintaa. Vaikka tiede pystyisi osoittamaan, että materian ulkopuolella on jotain, ei sillä olisi merkitystä, sillä se tieto olisi meille ajatus, ei totuus. Emme olisi itse tosiasiallisesti yhteydessä siihen, mikä toimii materian ulkopuolella.

Tieteellinen maailmankuva on aina rajoittunut. Se on rajoittunut ensinnä siksi, että se minkä tiedämme tänään, on tulevaisuudessa rajoittunutta. Toiseksi mittalaitteet ovat aina rajoittuneita. Kolmanneksi, saattaa olla olemassa jotain sellaista, mitä hienoimmatkaan mittalaitteet eivät ikinä kykene havainnoimaan. Neljänneksi, tiede saa aikaiseksi vain malleja eikä malli ole totuus, vaikka se olisi totta. Totuus on jotain, mihin olemme suorassa yhteydessä.

Miksi siis kukaan ottaisi tieteellistä maailmankuvaa elämänfilosofiakseen? Eihän laivan kapteenikaan tyydy ajattelemaan vain merta, ei poliisi pelkkiä rikoksia, ei maanviljelijä pelkkää satoa. Työtä tehdessämme ymmärrämme sen olevan osittunutta. Tieteellinen maailmankuva kattaa paljon mutta on yhä osittuma. Eikä osittunut ihminen voi koskaan ymmärtää kokonaista.

Pitäydymme tieteessä, koska haluamme olla varmoja, eikö niin? Älyn käyttö synnyttää meissä tietynlaisen itsekorostuksen tunteen, ajattelemme olevamme niiden yläpuolella, jotka pohtivat ei-tieteellisiä, epävarmoja, filosofisempia kysymyksiä. Ja niin kutsutut filosofitkin — yliopistosta valmistuneet — saattavat sortua samaan virheeseen ja sanoa, että tavallisen ihmisen nojatuolipohdis- kelulla ei ole mitään tekemistä oikean filosofian kanssa. Hekin ovat juuttuneet tieteen ja ei-tieteen väliseen jakautumaan.

Mutta äly sinänsä on aina pintaliikuntaa. Ja jos äly yrittää kieltää syvemmän tason liikunnan, se ei tarkoita mitään muuta kuin sitä, että ihminen jää pyörimään pintatasolle koko elämäkseen — tosiasiallisesti. Äly voi kieltää viisauden, myötätunnon, rakkauden, tai äly voi selittää, että ne ovat biologisia ominaisuuksia, mutta kaikki tämä vain estää ihmistä tekemästä omakohtaista oivallusta. Oivallus hajottaa ongelman ja mahdollistaa syvemmän näkemisen, joka ei ole älyä.

Avoinena itseään pitävä tiedemies on varautunut tähän kaikkeen ja sanoo: 'Olen avoin syvemmälle liikunnolle, jos tiede osoittaa sen.'

Tällainen tiedemies ei ole lainkaan avoin, sillä hän ei ole oivaltanut tieteen rajoittuneisuutta. Hän on sulkeutunut ihminen, joka ei halua luopua omasta tärkeydestään.

Todella avoin tiedemies on avoin ihminen. Hän sanoo: 'Olen avoin syvemmän liikunnan mahdollisuudelle tieteestä riippumatta, vaikka en tiedä mistään muusta kuin materiasta.'

Mehän emme tiedä yhtikäs mitään siitä, mikä on materian ulkopuolella, emmehän? Tämä on tosiasia. Lähdemme siis liikkeelle täydellisestä ei-tietämisestä mutta emme sulje yhtään ovea. Tutkiminen on alusta asti kokonaista eikä osittunutta.

Tällainen tieteilijä on ihminen, joka voi alkaa tutkia syvempää liikuntaa omassa itsessään, omassa elämässään ja jolle tiede on pelkkä tekninen ongelma. Hänelle tiede ei muodostu elämän psykologiseksi sisällöksi, hän on oivaltanut tieteen osittuneisuuden.

Hänessä rupeaa kukkimaan viisaus älyn rinnalla."

Parhaan ystävän virkaani toimitti siihen aikaan teoreettisen filosofian opiskelija, ensimmäisen vuoden opiskelija kuten minäkin. Olimme sattumoisin istuneet jossain luennolla vierekkäin ja heittäytyneet juttusille. Siitä ystävyyskaverimme oli lähtenyt sukeutumaan.

Rupattelimme hänen kanssaan usein jostain, mitä kutsuimme "totuuden etsinnäksi". Heitimme ilmaan ajatelmia, pyörittelimme

niitä, vaihdoimme äkisti suuntaa tai taktiikkaa, joskus rynnäköimme väkivaltaisesti, toisinaan etenimme hidasta marssia. Kuvittelimme olevamme kovin viisaita, käyvämmme intresanttia keskustelua, ehkä maailman syvällisintä.

Näin yhdellä silmäyksellä koko keskustelumme läpi, näin kuinka se hohkasi tyhjiyttään kuin täyteen puhallettu ilmapallo, jonka neulanpisto voi hetkessä puhkaista.

”Ciao, hola, salut Teppo! Odotan jo innolla seuraavaa lukukautta, kaikkea mitä se tuo tullessaan, kaikkia tulevia höpöttelyjämme. Sitä ennen, kesän viihdykkeeksi, tohdin lähestyä sinua tällä kirjeelläni ja kertoa uunituoreesta ideastani. Pikemminkin se on huima näköala, ajatuksien ajatus, tunteiden tunne, molempia samalla kertaa. Se on aivan äskettäin avautunut eteeni.

Olemme jutelleet totuudesta, sanomme, mutta mitä itse asiassa olemme tehneet. Olemme pölisseet jostain, mille olemme antaneet nimekkeen ’totuus’. Olemme kiinnostuneita totuudesta, väitämme, vai olemmeko sittenkään. Haluamme saada elämäämme lisää nautintoa, ehkä niin kutsutun pysyvän onnen, jonka luulemme totuuden meille suovan.

Totuus ei kenties ole ollenkaan positiivista vaan negatiivista. Miksi se ylipäättään kiinnostaa meitä? Koska meillä on ristiriitoja, ongelmia.

Ajattelemme, että tämä niin sanottu totuus hävittää yhdellä kertaa kaikki ongelmamme, niin ettei meidän ikinä tarvitsisi omakohteisesti ymmärtää omia kipupisteitämme. Siksi luomme totuudesta illusorisia ajatusrakennelmia, joiden luulemme johtavan lähemmäksi ratkaisua. Mutta nämä ajatushäkkyvät vievät meidät yhä kauemmaksi todellisuudesta, totuudesta.

Jos olisimme totaalisen selkeitä, ristiriidattomia, kiinnostaisiko totuus meitä vähääkään? Ei tietenkään. Silloin olisi vain ehjää toimintaa. Silloin meissä ei olisi tunnetta, että jokin pala puuttuu, että jotain pitää saada lisää.

Viisas ihminen ei koskaan ole kiinnostunut totuudesta, vaan hän on kiinnostunut siitä, mikä estää häntä olemasta selkeä. Hän on kiinnostunut siitä joka hetki. Hän ei milloinkaan saavu pisteeseen, joka muuttaa kaiken, vaan hänen koko elämänsä on tutkimista — negatiivisen tutkimista.

On turhaa tutkia oletettua positiivista, totuutta, koska totuus on meille pelkkä teoria. Kun lähdemme konkreettisesta, siitä mikä on totta, omista ristiriidoistamme, emme lähde teoriasta.

Oivalluksen voima purkaa ristiriidan. Negatiivisen ymmärtäminen sinänsä on positiivista, totuudellista. Negatiivisen kautta pääsemme positiiviseen.

Mutta tämä positiivinen ei kestä kauan, meidän on hylättävä se ja palattava taas negatiivisen pariin. Tämä on jatkuvaa itsestään oppimista, johon ei sisälly keräämistä. Jos prosessiin sisältyy keräämistä, se sitoo mielen menneisyyteen. Mielen on jatkuvasti pidettävä itsensä tyhjänä siitä, mitä se on oivaltanut.

Totuus ei siis ole staattinen rakennelma vaan dynaaminen liikunto, jolla ei ole päätepistettä.”

Keskiviikkoaamuna heräsin kuudelta, vaikka olin kesälomallani tottunut löhöilemään kymmeneen saakka. Aluksi pelkäsin menettäneeni Sen. Pikkuhiljaa kuitenkin aistin, miten sisälläni virisi hitaasti valo, joka ei ole syntynyt tästä maailmasta.

Makasin tunnin aloillani. En tehnyt mitään, siitä huolimatta koko ajan tapahtui jotain. Aistin totuuden lämmön; se ei saanut alkuaan aivoista, aivojen pintapuolisista mielikuvista tai tunteista.

Aamutoimien jälkeen tutkin itseäni peilistä. Ihoni näytti tavallista kimmoisammalta ja heleämmältä, ruskeissa silmissäni loisti omituinen kirkkaus. Musta tukkani asettui kuin itsestään tyylikkääseen ojennukseen.

Päässäni muotoutui ajatus, että kokeilisin päivän mittaan uutta tilaani, uutta minääni käytännön hyöriinöissä ja pyörinöissä. Mi-

ten muutokseni näkyisi arkielämän tasolla? Näkyisikö se mitenkään? Kadottaisinko Sen?

Ensimmäiseksi panin Vivaldin vuodenaajat soimaan. Jotenkin lempisäveltäjäni ei uponnut minuun laisinkaan, musiikki tuntui lattealta, elottomalta. Seuraavaksi joogasin kaksi tuntia. Huomasin, että fyysiset asennoharjoitteet veivät minua salakavalasti kohti materiaa. Se tuntui vastenmieliseltä, koska nyt olin löytänyt henkisen puoleni, hengessä halusin pysytellä.

Joogan ja suihkun jälkeen suuntasin kaupungille. Taivaalla ajelehti keskikorkeita cumuluspilviä, lämpötila oli kohonnut reilusti yli kahdenkymmenen. Kaikkiällä sykki kesän hekuma, sitä tulvi joka raosta, se tuli vastaan joka suunnasta. Kävely tuntui keinahtelevalta, olo pehmeältä, ilmamaiselta. En kiinnittänyt mitään huomiota vastaantulijoihin.

Menin verotoimistoon hakemaan freelancer-verokorttia. (Päähäni oli nimittäin pälkähtänyt ajatus, että tarjoutuisin vielä kesän aikana kirjoittamaan juttuja uunituoreelle filosofian julkaisulle.) Byrokraattisen, pintapuolisen asian hoitaminen tuntui äärettömän mekaaniselta, lapselliselta. Käsitin, että ennen pitkää mekaaninen työ tappaa luovuuden.

Otin suunnan lounasravintolaan, jossa rakastumiseni kohde työskenteli. Kevyt jännitys väreili vatsanpohjassani, pysyi silti tarkasti uomassaan kuin joen vesi. En nähnyt tyttöä, hän vietti kai vapaapäiväänsä tai oli päässyt lomalle. Pettymystä ei ilmaantunut. En jäänyt sinne vaan ohjasin tieni Rossoon.

Hälinä täytti ravintolasalin. Valinnan tekeminen vaikeaselkoisesta ruokalistasta tuntui liian mutkikkaalta toimenpiteeltä. Kun mustatukkainen, hehkeä, hyvävartaloinen tarjoilijatar ilmaantui viereeni, päädyin suoraan toimintaan.

”Päivää. Tänä en oikein jaksa katsella listaa”, sanoin, ”voitko suositella minulle jotain?”

”Mitähän se sitten saisi olla, liharuokaa, kalaa, pizzaa?”

”Kokeillaan kalaa.”

”Pariloitu siika uuniperunan kera, se on herkkua.”

”Sitä me otetaan, näin se on.”

Syödessäni annostani tiedostin, että ravintolasalissa luotiin jatkuvasti jotain. Luominen tapahtui ikään kuin ihmisten takana, ihmisten sosiaalisen kanssakäymisen takana. Sitä voisi kuvailla tah-tipuikkojen heilutteluksi, virtaukseksi, jonka voima monin verroin ylitti kaiken sen energian, jonka ihmiset siinä tilassa tuottivat.

Poistuessani Rossosta mieleeni juolahti elokuvateatteri, jota kohden aloin vaistomaisesti kälppiä. Siellä meni iltapäivänäytök-senä ”Schindlerin lista”. Istuskelin parikymmentä minuuttia aulas-sa ja katselin kassatyttöä. Elokuvasta en saanut ollenkaan otetta. Huomasin koko ajan ihmetteleväni, että istuin tilassa, elokuvasa-lissa, jossa vallitsi tarkkaavainen hiljaisuus; kaikki liike tapahtui piilossa, ihmisten aivojen sisällä. Oivalsin, että ihminen kohtaa hyvin harvoin sen, mikä ei ole hänen aivojensa tuotetta.

(Vasta vuosia myöhemmin, toisella katselukerralla, ymmärsin elokuvan loistavuuden. Se tutkii porvarillista ihmistä, jonka sisällä herää hyvyyden liikunto. Sovinnainen, yhteiskuntaan sopeutunut mieli muuttuu julmaksi, myötätunnottomaksi.)

Astuessani elokuvateatterista taivas oli seestynyt. Tunsin alka-van kesäillan huumaaavan lempeyden luissani ja ytimissäni. Koin lempeyden suoraan, vailla erillisyyttä.

Astelin summamutikassa kohti vanhaakaupunkia. Mietiskelin, mikseivät elokuva ja musiikki — kulttuurin lempilajini — tenhon-neet minua tänään. Missä ongelma piili, miksei taiteen hurmos ot-tanut tulta alleen?

Siinä samassa älysin! Ihmisiä, ihmisiä minä halusin seurata — oikeita ihmisiä, todellista elämää, en näyttelijöitä ja käsikirjoittajan juonenkäänteitä. Värejä, värejä minä halusin nähdä, ääniä, ääniä minä halusin kuulla — en kankaalle heijastettuja, en kaiuttimista soljuvia. Jotain mikä oli totta, mikä tapahtui nyt, sitä minä halusin.

Käänsin kulkuni kohti jokirantaa. Marjanmyyjätöt eivät olleet vielä sulkeneet kojuaan, ostin litran mansikoita ja litran vadelmia. Vierasvenebaarista ostin kaksi tölkkiä alkoholitonta olutta. Etsin vapaan rannanvieruspenkin ja istahdin alas.

Minun täytyi viettää jokirannassa alun neljättä tuntia. En tiedä varmasti, menetin ajantajuni. Todellisuus näyttäytyi edessäni, näkyvä todellisuus ja sen takana jotain salaperäistä — mitä?

Auringon kehrä taivaalla loisti vielä korkealla, vaikka kello oli ehtinyt yli kuuden. Vieno tuuli sai laiturissa hiljaa keinuvien purjeveneiden mastot kilkattamaan. Vastarannan koivujen lehvästöt kiittelivät ja liehuivat keveästi kuin liput salossa. Matonpesupai-kalla näkyi jynssääviä ihmisiä, joen laineet liplattivat. Varis räähkyi, kaksi harmaahaikaraa suuntasi suistoa kohti. Matalat aallot, kirkkaan taivaan heijastus ja väikkyvä auringonkilo muodostivat vedenpintaan mielikuvituksellisen, hypnoottisen kudelman. Jokaisessa suunnassa vesi näytti eriväriseltä, suoraan edessäni, vasemmalla, oikealla, kuin ihmeelliseltä tilkkutäkiltä joki näytti. Kauempana kasvavat hopeapajut ja lehmukset muistuttivat eläviä ihmisiä. Kesän ekstaasi leijui joka kolkassa kuin Eedenin hajuvesi.

Koko maailma vyöryi silmiäni editse. Vanha, nöyrä pariskunta pienessä perätuupparissaan, lippalakkimies kalastusveneessään, uhmakkaat nuoret isän pikaveneessä, rehvakas, äänekäs seurue omakotitalon kokoisessa huvijahdissa. Maankamaralla turistit kamera kädessään, kaksi lauleskelevaa, tirskahtelevaa tyttöä pyyhkeet olallaan, kaksi nuorta naista korkokengissään matkalla jokiterassille. Viereisellä puistonpenkillä pitkätukkainen laitapuolen kulkija oluttölkki kädessään, omassa mietteissään, ketään hän ei häirinnyt. Toisella puolen kovaan ääneen turiseva eläkeläismiesten sakkii, maiseman sisään piirtynyt, jokirannan vakiokalusto. Viehättävä, hyväryhtinen lenkkeilijänainen, nahkahousuinen miespyöräilijä, eläkeläisnainen taluttamassa chihuahuaansa. Vierasveneilijät viettivät aikaansa ahtaissa kansitiloissaan, eristyksissä.

Lähdin käyskentelemään jokirannasta, kun valkoinen, pitkulainen matkustaja-alus lipui satamaan. Kotioven avattuani vilkaisin kelloani; muistan, että se näytti 21.21.

Rupesin ajattelemaan erästä vanhaa ystävääni. Olin viimeksi nähnyt hänet yläasteen yhdeksännellä luokalla. Hauska, elämänmyönteinen nuori, joka ei pärjännyt koulussa; levoton kuin elohopea. Hänen luonteestaan ja sukunimestään Hopia me ystävät oivalsimme muodostaa kutsumanimen El Hopia.

Eräänä lauantaiyönä hän sai täysin syyttömänä pullon päähänsä. Hänen suupieleensä jäi pysyvät arvet. Sisäiset arvet eivät umpeutuneet: hän keskeytti koulun, huhut mielisairaalaan joutumisesta levisivät. En tavannut häntä sen koommin.

Kaivoin puhelinluettelon esiin, kokeeksi etsin hänen nimeään. Hän asui kaupungissa, vain puolen kilometrin päässä! Soitin hänelle ja esittelin itseni; sovimme tapaamisen välittömästi.

Hän tarjosi minulle kahvit ja kertoi elämäntarinansa: ”Sairastuin skitsofreniaan pahoinpitelyn jälkeen. Vietin hoidossa kaksi vuotta. Nyt olen kuntoutunut niin hyvin, että asun yksin tässä kaupungin vuokrayksiossä. Olen saanut taisteltua eläkkeen itselleni.”

Hän oli nuori ihminen, jolla ei ollut tulevaisuutta. Siitä huolimatta hänessä ei ollut mitään surua; sama kahlitsematon ilo kumpusi hänestä, sama vilpittömyys kuin vuosia aiemmin, sama hyvyden lämpö, jota me ystävät hänessä niin arvostimme. Ymmärsin, etten voinut tehdä mitään hänen hyväkseen, että hän oli omalla tavallaan ehjä, kokonainen ihminen.

Kättelimme ovisuussa. Hän taputti selkääni ja huuteli hyvästejä vielä kauas perääni.

Kotipihallamme konsertoi yksinäinen laulurastas. Viimeinen iltaruskon häive punasi taivaanrannan. Menin sisälle. Ei nälättänyt, kellahdin sängylleni makaamaan. Äärettömän syvä hiljaisuus virtasi lävitseni.

Nämä kaksi päivää olivat elämäni onnellisimmat.

Torstiaamuna avasin silmäni kahdeksan maissa. Välittömästi aavistin, että olin kadottanut Sen. Vanha hämmentynyt olotila tervehti minua, vanhat ajatuskaavat lentelivät päässäni. Peilissä minua katseli tuttu nuhjuinen naama, josta uupui totuuden sädekehä. Maailman fyysisyys tunki päälleni kuin merkityksetön informaatiotulva.

Mieleeni palasivat tiistain kirjeet. Väältädyin isäni tietsikalle ja käynnistin sen. Luin kirjeet läpi, huolella. Minua hävetti. Että olin mennyt innostuksen huumassani kyhäilemään sellaista tajunnanvirtaa, että olin ajattelematta käynyt heittämissä kirjeet saman tien postilootaan. Olivat eittämättä löytäneet perille. Kukaan heistä ei ollut soittanut, syyksi epäilin tyrmistystä, välitöntä hylkimisreaktiota. Enää en voinut peruuttaa mitään, korjata ehkä saattaisin.

Naputtelin kaikille — Merjalle, Henrille ja Tepolle — samanmoisen sovitteluviedon.

”Hej på dig! Lähetin tässä päivänä muutamana sinnepäin originellin kirjeen. Sattui nimittäin niin, että lukaisin australialaisen henkisen gurun Barry Longin teoksen, josta tarttui jotain itseäni. Kuvittelin, että spiritus liikahteli minussakin. Siinä sokeassa innossani väsäsin sen kirjeen. No tämä into lässähti tuota pikaa eikä jäljelle jäänyt kuin liuta kysymysmerkkejä.

Nytpä pyydän sinua unohtamaan vuodatukseni kokonaan. Eihän siitä ole kulunut kuin pari päivää, mutta jo purkaukseni näyttää minustakin lapselliselta ja naurettavalta. Tuhoa kirje, heitä se roskakoriin, pyyhi rivit mielestäsi. Kaikenlaista me voimme itses-tämme luulla, yhdestä pääsemme kiistattomasti sopuun: ihmistä ohjaavat ikaikaiset halut ja reaktiot, ei hän eläimestä eroa nimeksikään.

Viitoittakoon sisäinen apina tietämme. Materia, vietit ja primitiiviset tunteet jatkavat vakaata pysyvyyttään vuosituhannesta toiseen. Henkistyminen ei ehkä johdu muusta kuin vilkkaasta mielikuvituksesta.”

Lähdin kiikuttamaan kirjeitä heti laatikolle. Ajattelin, että kun kuluu kuukausi, kaksi, savu hälvenee ja lähettämäni totuuden yri-
telmät vaipuvat unholaan. Minä vaivun taas keskustelun heikom-
maksi osapuoleksi, jota opastetaan, jolle näytetään asioiden todel-
linen tila, jonka silmille heitetään loska.

Palattuani kotiin tuhosiin kirjeet tietokoneen kovalevyiltä. Sitä
ennen otin niistä yhdet tulosteet itselleni. (Näitä tulosteita en ole
hävittänyt. Kaivoin ne juuri esiin tätä tekstiäni varten mapista, jon-
ka olen otsikoinut nimikkeellä ”Turhat Löpinät”. Siteerasin tulos-
teita suoraan.)

Söin aamupalan ja rojahdin sohvalle makaamaan. Vivaldi mait-
toi taas. Palasin mielessäni kahteen edelliseen päivään, siihen aja-
tukseen, joka oli iloisesti, ketterästi pomppinut päässäni tuon tuos-
takin: totuus on hyppysissäni. Syvällä sisälläni alkoi kehjetä jokin
laajeneva energiakenttä, vihdoin suustani kumpusi valtaisa, pidik-
keetön röhönauru. Totuus on hyppysissäni!

Yli kotipihan, yli maanpiirin, yli tähtien ja avaruuden aina laa-
jenevan maailmankaikkeuden reunaan saakka raikui kumea rö-
hönauruni. Vääntelehdin kippurassa, mahaani koski, en saanut ho-
hotustani loppumaan. Totuus on hyppysissäni! Vesi valui silmistä-
ni valtoimenaan, poskiani kivisti, vatsani hytkyi ylös alas, ylös
alas. Totuus on hyppysissäni!

Kuin kirveeniskusta iloni kaikkosi, röhötykseni katkesi ja olo-
huoneeseen laskeutui aamun heräilevä hiljaisuus. Jahas, ajatukseni
rupesi raksuttamaan, mitähän yrittäisin saada tänään aikaiseksi.
Vilkaisin ikkunasta takapihalle ja katseeni tavoitti kaksi ärhentele-
vää oravaa, jotka juoksivat vinhasti hopeakuusen runkoa latvaa
kohti.

JK. Kolme vuotta tämän jälkeen menin naimisiin rakastumiseni
kohteen kanssa. Lopetin filosofian opiskelun toisen lukuvuoden
joululomalla. Myöhemmin valmistuin puutarhuriksi.